

Novo evropsko bankarsko zakonodavstvo

Ω Finance

· Obrazovni seminari · Interna obuka · Finansijsko svetovanje

Finansijski sistem je globalan, ali nažalost nije mnogo jači od svoje najslabije karike. Ova činjenica se više puta pokazala u praksi, poslednji primeri su Grčka, Španija i Kipar. Zato je važno da sve države što pre implementiraju jedinstvene bankarske standarde koji su propisani prema Bazelu III. Do sada je otprilike polovina članica Bazelskog komiteta za superviziju banaka usvojila zakone za primenu pravila, određenih sporazumom Bazel III. Za ostale članice se to očekuje do kraja 2013. godine. Evropski parlament i Savet Evropske unije (EU) usvojili su novu kapitalnu direktivu i odredbu, poznatu kao paket „CRD IV”, koji pokušava da uvede promene i poboljšanja koje donosi Bazel III, na jedinstveno tržište EU.

Često se pitamo, zašto važeća bankarska pravila nisu zaustavila najveće finansijske i ekonomske krize nakon velike recesije u tridesetim godinama prošlog veka. Dosad važeće direktive o kapitalnim zahtevima 2006/48/ES i 2006/49/ES predstavljaju implementaciju Bazela II u EU.

Kriza je razotkrila mane Bazela II, koje bismo mogli sažeti u sledeće tačke:

- kapital koji zapravo ne apsorbuje gubitke,
- nedovoljno upravljanje likvidnosti,
- procikličnost,
- neadekvatno upravljanje rizikom bankarskih grupa i
- neefikasan nadzor.

1. Odredba i direktiva

Paket CRD IV je sastavljen iz odredbe o kapitalnim zahtevima¹ (engl. Capital Requirements Regulation - CRR) i četvrtog izdavanja direktive o kapitalnim zahtevima² (engl. Capital Requirements Directive - CRD). Cilj oba dokumenta je da se obezbedi finansijska stabilnost i ojačaju propisi bankarskog sektora.

Zbog dugotrajnih usklađivanja, novo zakonodavstvo bilo je objavljeno u Službenom listu EU tek 27. juna 2013. i u potpunosti je stupilo na snagu 17. jula 2013. Banke i investiciona društva moraju da upotrebljavaju nova pravila od 1. januara 2014. godine, sa potpunom implementacijom 1. januara 2019.

Oblasti, u kojima je stopa propisa niža i gde su povezanosti sa nacionalnim zakonima veoma važne, ostaće u obliku direktive. Ovo se posebno odnosi na ovlašćenja i odgovornosti nacionalnih organa (npr. dozvole, nadzor, kapitalski baferi i sankcije), zahtevi o upravljanju rizicima koji se prepliću sa nacionalnim zakonima o ekonomskim društvima, kao i odredbe koje se odnose na upravljanje preduzeća.

Direktiva određuje pravila i zahteve o:

1. dostupu do aktivnosti kreditnih institucija,
2. slobodi osnivanja i pružanja usluga,
3. bonitetnom nadzoru,
4. kapitalnim baferima,
5. upravljanju institucijama i politici naknada i
6. sankcijama.

¹ Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms.

² Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms.

³ Manje upozorenje: dodatni kapital II (engl. Tier 3 capital) će biti ukinut.

S druge strane, detaljne i vrlo normativne odredbe za izračunavanje kapitalnih zahteva i kapitala, likvidnosti, finansijskog leveridža, prikazivanja bilansa i ostalih predmeta koje je potrebno ujediniti u EU, biće u obliku odredbe.

Odredba određuje jedinstvena pravila o:

1. kapitalu,
2. likvidnosti,
3. finansijskom leveridžu,
4. kreditnom riziku suprotne stranke,
5. velikoj izloženosti i
6. zahtevima o prikazivanju bilansa i drugim razkrićima.

Dok države članice moraju da prenesu direktivu u nacionalno pravo, odredba važi neposredno, što znači da predstavlja zakon koji se odmah primenjuje u svim državama članicama na isti način kao i nacionalni zakon, bez bilo kakve intervencije od strane nacionalnih vlasti. Ovo uklanja glavni izvor nacionalnih divergencija, odnosno različite interpretacije jedinstvenih pravila. Povećava transparentnost jer jedno zapisano pravilo u Odredbi važi za kompletno tržište EU.

2. Jedinstveni pravilnik i tehnički standardi

Aktuelni evropski bankarski propisi temelje se na direktivi koja ostavlja prostor za značajne razlike u nacionalnim propisima. Ovo je stvorilo regulativni mozaik koji vodi do pravne nesigurnosti koja omogućava institucijama da iskorištavaju regulatorne rupe i iskrivljuju konkurenciju. Jedinstveni pravilnik (engl. Single Rule Book) će obezbediti da je finansijsko stanje institucija transparentnije i uporedivo po celoj EU - kako sa vidika regulatora, tako i u pogledu depozitara i investitora. Finansijska kriza je pokazala da je glavni uzrok finansijske nestabilnosti bio „maglovitost propisa” u različitim državama članicama. Nedostatak transparentnosti je prepreka efikasnom nadzoru, kao i poverenju tržišta i investitora.

Evropski bankarski organ (EBA) će igrati ključnu ulogu u dodatnom osnivanju jedinstvenih pravila, budući da je ovlašćen da pripremi više predloga regulativnih tehničkih standarda - RTS (engl. Regulatory and Implementing Technical Standards) za realizaciju određenih aspekata zakonskih tekstova CRD i CRR. RTS su pravni aktovi koji određuju pojedine tačke zakonodavnog teksta direktive ili odredbe i imaju za cilj da obezbede doslednu harmonizaciju. RTS će biti usvojeni od strane Evropske komisije pomoću odredbi ili odluka i pravno su obavezujući, te se direktno primenjuju u svim državama članicama.

3. Kapital

Deo regulative koja se odnosi na definisanje pojedinih komponenti regulatornog kapitala banaka u našem regionu ne bi trebalo da predstavlja veliki problem³, naravno, pod pretpostavkom da se gubici bankarskog sektora odnosno pojedinih banaka u narednim godinama ne bi nastavili.

Prema novim pravilima, koeficijent ukupnog kapitala još uvek ostaje na 8% njegove ukupne izloženosti rizicima, povećava se jedino udeo kapitala najvišeg kvaliteta - običan vlasnički temeljni kapital (engl. Common equity tier 1 - CET1) - sa 2% na 4,5%. Kriterijumi za svaki kapitalni instrument postaće strožiji.

4. Kapitalski baferi

Verovatno će dosta problema doneti uvođenje novih i brojnih kapitalskih bafera.

Zaštitni kapitalski bafer

Banke će morati da imaju, pored običnog vlasničkog temeljnog kapitala koji ispunjuje osnovni kapitalski zahtev (4,5%), još i zaštitni kapitalski bafer u visini 2,5% (iz istog, najboljeg kapitala CET1). Cilj ovog bafera je da sačuva kapital banke. Kada banka „nagriza“ ovaj bafer, dakle kada koeficijent običnog vlasničkog temeljnog kapitala padne ispod 7%, „uklope“ se automatski osigurači i ograničavaju isplatu dividendi i bonusa. Što se više zaštitni bafer umanjuje, ograničenja postaju strožija.

Kontraciklični kapitalski bafer

Svrha kontracikličnog kapitalskog bafera je da neutrališe posledice ekonomskog ciklusa na bankarsku kreditnu aktivnost, čime ponuda kredita postane manje volatilna i smanjuje se verovatnoća kreditnih balona i grčeva. U dobrim vremenima, kada je ekonomija u ekspanziji i kada je kreditni rast jak, od banaka se zahteva da imaju dodatni iznos običnog vlasničkog temeljnog kapitala (do 2,5%). Ovo sprečava da krediti budu previše jeftini i da banke daju previše kredita. Ukoliko banka nema dovoljno kapitala da zadovolji ovaj bafer, nastupe jednaka ograničenja kao u slučaju zaštitnog kapitalskog bafera. Kada se ekonomski ciklus okrene i ekonomska aktivnost uspori ili se čak zaustavi, ovaj bafer može da se oslobodi. To omogućava banci da nastavi kreditiranje realne ekonomije ili makar smanji kreditiranje za manje nego što bi inače.

Bafer za globalno sistemski važne institucije

CRD IV obuhvata obavezan bafer za sistemski rizik za banke koje je nadležni organ identifikovao kao globalno sistemski važne institucije - GSVI. Obavezni dodatni bafer će

iznositi između 1 i 3,5 % ukupne izloženosti rizicima. Namenjen je smanjenju moralnog hazarda kojeg predstavlja podrška novca poreskih obveznika. Odbor za finansijsku stabilnost (Financial Stability Board) je na privremenu listu 28 GSVI uključio 14 institucija iz EU.

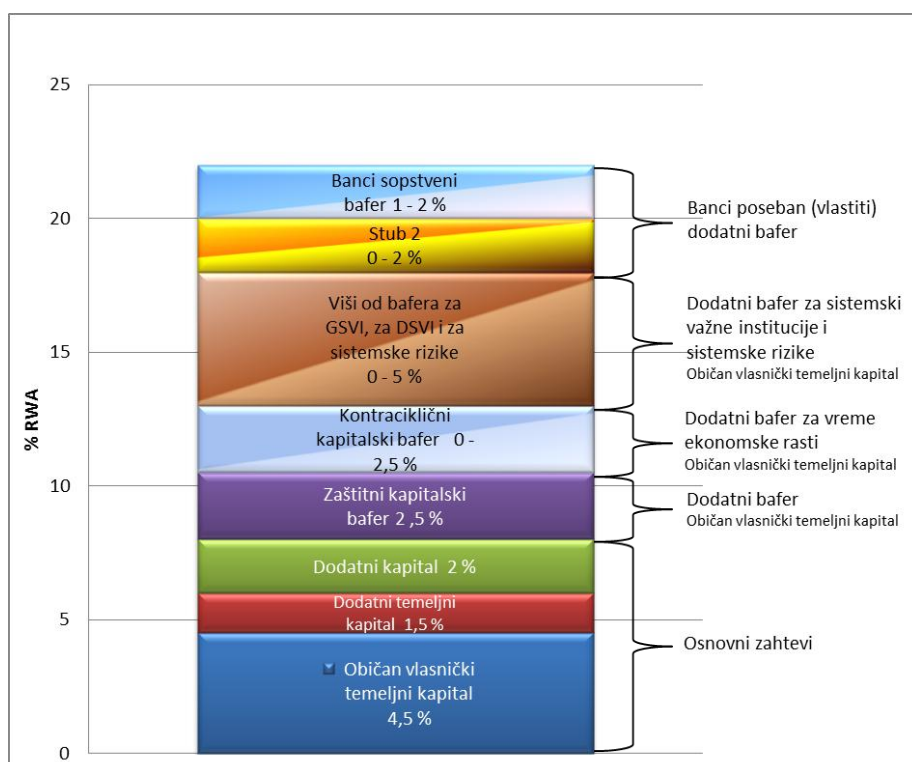
Osim nabrojanih kapitalskih bafera koje predviđa već Bazel III, nova evropska pravila predviđaju još dva dodatna bafera.

Bafer za druge sistemski važne institucije

Nacionalni regulatori mogu da odrede bafer za druge sistemski važne institucije - DSVI. Da bi se sprečio negativni uticaj na unutrašnjem tržištu, razvije se posebni kriterijumi za definisanje važnijih domaćih institucija. Ovaj bafer će iznositi do 2% ukupne izloženosti rizicima i primenjivaće se od 2016. godine pa nadalje.

Na grafikonu je prikazan sastav potrebnog regulativnog kapitala pojedine institucije, gde su slikovito prikazane najveće vrednosti pojedinih bafera (iako je kod nekih bafera određen raspon, na skali grafikona su prikazani u najvećoj vrednosti), čak i ako će kasnije u praksi biti manji, odnosno pojedinih zahteva uopšte neće biti.

Graf 1: Novi kapitalski zahtevi

Bafer sistemskih rizika

Države članice mogu da uvedu i bafer sistemskih rizika u obliku običnog vlasničkog temeljnog kapitala za finansijski sektor ili za jednu ili više podgrupa sektora u cilju da se spreče ili smanje dugoročni neciklični sistemski ili makrobonitetni rizici koje Odredba ne pokriva, i to u smislu rizika poremećaja u finansijskom sistemu koji bi mogli imati ozbiljne negativne posledice na finansijski sistem i realnu ekonomiju u pojedinoj državi članici.

Pored ovih zahteva, regulatori će moći da, u okviru ovlašćenja drugog stuba, propišu pojedinoj instituciji i dodatni bafer za pokriće drugih rizika koji su identifikovani u nadzornom pregledu. Institucije mogu i same da odluče da, pored navedenog, imaju i dodatni, banci sopstveni bafer.

5. Likvidnost

Kriza je pokazala da institucije nisu imale dovoljno likvidnih sredstava koja mogu brzo i jednostavno da se pretvore u novac sa malo ili bez gubitka vrednosti.

U skladu sa Bazelom III, i CRD IV uvodi dva likvidnosna bafera:

1. za poboljšanje kratkoročne (za period 30 dana) otpornosti likvidnosnom riziku uvodi se likvidnosno pokriće (engl. Liquidity Coverage Requirement⁴ – LCR),
2. da se obezbedi da institucija ima prihvatljiv iznos stabilnih izvora finansiranja za podršku sredstava i aktivnosti institucije u srednjeročnom periodu (jedne godine), uvodi se zahtev za neto stabilno finansiranje (engl. Net Stable Funding Requirement – NSFR).

Uvođenje likvidnosnog pokrića, kao što je prvobitno predviđeno po Bazelu III, imalo bi negativan uticaj na realnu ekonomiju. Kod brojnih banaka bi došlo do preusmerenja od kredita ka likvidnijim sredstvima (npr. novac, depoziti kod centralne banke), pošto bi se institucije pripremale na ispunjavanje zahteva LCR.

Zato je Bazelski komitet 7. januara 2013. objavio nova pravila⁵, koja se odnose na likvidnosno pokriće, koja predlažu postepeno uvođenje LCR u periodu pet godina, počevši sa 60% LCR 2015. godine, te postepenim povećanjem za 10% svake godine, tako da bi dostigli nivo 100% LCR u 2019. godini. Odredba EU određuje brže uvođenje LCR, budući da će 100% LCR biti potrebno dostizati već 2018. godine, dakle godinu ranije.

Likvidnosno pokriće deluje slično kao zaštitni kapitalni bafer kod kapitala. To je neka vrsta signala upozorenja za institucije i regulatore. U izuzetnim okolnostima, institucija može da upotrebi svoja likvidna sredstva, što znači da njen LCR privremeno padne ispod 100%. Međutim, u ovom slučaju institucija mora odmah da obavesti nadležne organe i da im predloži plan za blagovremenu obnovu koeficijenta LCR iznad 100%.

Odredba ne daje detaljan spisak likvidnih sredstava. Umesto toga, određuje minimalni spisak stavki koje se smatraju kao likvidne, dok će Evropski bankarski organ do 31. decembra 2013. izveštavati Komisiji o jedinstveni definiciji likvidnih sredstava

visoke i izuzetno visoke likvidnosti i kreditnog kvaliteta. U svom izveštaju će Evropski bankarski organ uzeti u obzir različita sredstva, uključujući komercijalne zapise, akcije koje kotiraju na priznatim berzama, preduzetničke obveznice i druge hartije od vrednosti. U očekivanju jedinstvene definicije likvidnih sredstava, institucije same identifikuju i izveštavaju o sredstvima koja su visoke i vrlo visoke likvidnosti i kreditnog kvaliteta. Nadležni organi određuju opšte smernice koje institucije uzimaju u obzir tokom utvrđivanja tih sredstava. Slično će Evropski bankarski organ izveštavati Komisiji o umirenju nivoa priliva i odliva (engl. Inflow and outflow rates).

Odredba već određuje opšte pravilo da od 1. januara 2016. godine institucije moraju da obezbede da su dugoročne obaveze adekvatno ispunjene raznovrsnim instrumentima za stabilno finansiranje kako u običnim, tako i u stresnim uslovima. Očekuje se da će se u narednim godinama, na osnovu izveštavanja i stečenog iskustva, postaviti precizniji i obavezujući standardi za neto stabilno finansiranje.

⁴ Bazel III koristi za istu svrhu izraz Liquidity Coverage Ratio.

⁵ Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools, 2013.

7. Rezime

Bankarska pravila i standardi neprestano se menjaju, jer s jedne strane žele da prate promene u finansijskoj okolini, a sa druge strane obezbeđivati stabilan i pre svega kredibilan bankarski sistem. Bazel III je najnoviji oblik razvijajućeg skupa međunarodno dogovorenih standarda koje su razvili regulatori i centralne banke. Međutim, ovi standardi ne mogu automatski da se prekopiraju u evropsko zakonodavstvo, jer moraju da budu u skladu sa postojećim zakonima ili dogovorima kako na nivou EU, tako i na nivou pojedine države članice. Dok se Bazelski sporazum o kapitalskoj adekvatnosti odnosi na „međunarodno aktivne banke“, CRD IV važi za sve banke u EU (više od 8.300) kao i za investiciona društva. Međunarodno dogovorena pravila, koja bi važila samo za određeni podskup evropskih banaka (recimo samo za veće, međunarodno aktivne banke), iskrivila bi konkurenciju i omogućila regulatornu arbitražu. Ove i slične jedinstvenosti uzimane su u obzir u postupku prenosa međunarodnih standarda Bazel III u pravni okvir EU.

8. Literatura i izvori

1. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlement.
2. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, December 2010, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlement.
3. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools, January 2013, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlement.
4. Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC, Official Journal of the European Union, 27 June 2013.
5. Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012, Official Journal of the European Union, 27 June 2013.

Kontakt

Omega Finance, d.o.o.
Izobraževanje in svetovanje
Mivka 28
SI-1000 Ljubljana
Slovenija
Tel. ++386 59 064 502
Faks ++386 59 064 503
Mobilni ++386 41 647 502
Direktor: Jernej Doles
E-pošta: jernej.doles@omegafinance.si
www.omegafinance.si

O autoru

Jernej Doles je direktor i izvođač većine edukativnih programa preduzeća Omega Finance, d.o.o.

Mr Jernej Doles je dugo godina praktično trgovao različitim finansijskim instrumentima, što

mu je pomoglo da razume njihovu logiku, logiku finansijskog sistema i rizike, koji su prisutni na finansijskim tržištima.

Praktično znanje je redovno nadgrađivao školovanjem, uglavnom u stranim finansijskim institucijama. Pedagoško iskustvo je takođe unapredio tokom tri godine rada u Centru za obuku veće banke.

Svoje znanje u tim finansijskim oblastima već više od decenije prenosi drugim stručnjacima na različitim obrazovnim skupovima i konferencijama u Sloveniji i inostranstvu.

O preduzeću Omega Finance d.o.o.

Naše poslovanje je podeljeno u tri segmenta:

- **Obrazovni seminari**
Seminari su namenjeni zaposlenima u finansijskom sektoru, kao i finansijskim stručnjacima u preduzećima. Pojedinačne teme su obično podeljene na više nivoa.
- **Interna obuka**
Svi naši objavljeni programi su dostupni i u obliku interne obuke za grupe sa ograničenim brojem polaznika, s' tim što na vaš zahtev možemo pripremiti i prilagođene programe.
- **Finansijsko savetovanje**
Praktično iskustvo, stečeno kroz rad na finansijskim tržištima, obogaćeno iskustvima iz oblasti obrazovanja, daje nam prednost kod efikasnog savetovanja.

Izjava o ograničenju odgovornosti

Ovaj dokument je namenjen isključivo za opšte informativne svrhe i ne uzima u obzir specifične okolnosti čitaoca. Moguće je da su se razmere na ovom finansijskom području toliko promenile da dokument ne odražava najaktuelnije događaje. Preduzeće Omega Finance d.o.o. odbacuje svaku odgovornost za netačnost odnosno nepotpunost informacija u ovom dokumentu, kao i za sva dela ili propuste koji mogu da se osnuju na ovim informacijama. Takođe, Omega Finance d.o.o. ne pruža pravno, revizijsko ili porezno savetovanje. Čitaoci su odgovorni da takve savete zatraže od sopstvenih pravnih zastupnika ili drugih ovlaštenih stručnjaka.